

abecedar

Ingrijit de
Emil Giurgiuca
și
George Boldea

Se întreceau pădurile

Se întreceau pădurile de-amurguri,
In foc, cu celelalte, altădată
Lăcuste verzi. Era o toamnă beată.
Se clătina văzduhul peste ruguri.

Cerul de cărămizi trece'n garoafe
Și-ucideri fâlfăiau sub piei de unde,
Încât pe drum chiar, ars de jâr,
Nu praf e, ci limba cerului de sfeclă se ascunde.

De pom, iată, se-atârnă în mirezme
Lâncede și'n iarba ca o ploaie
Tăcută, pieptănată. — omul. Iezme
Frâng fruntea ca pe-un snop
Și sfoara o îndoie.

Cucul se miră apoi două luni
Și le coboară ca pe un capac.
Acuma zările sunt grele de tăciuni.
Sunt blestemate, poate. Toate tac.

Doar vântul și-a'ntocmit din frești
Harpe de sticlă încă verde;
Cântă subțire și lung, ca pe baze
Omul din pom are acum un cer de
Cocleală peste pleopele lăsate, — storuri joase.

Când însă vânt pluti'n păr cu galere
Mai putrede ca amintirea'n mort,
Ca o caisă capul se desprinsese în tăcere
Și a oftat ecou sub toamna cort.

Dar trupul sus fără de cap a stat
Și-a legănat pe gât, ca pe-o columnă,
O rază și o boltă de cobalt.
Dinții porumbului i-au rotunjit cunună.

Eugen Jebeleanu

Declinul estetismului

Intr'unul din aceste abecedare, d. George Minovici, făcea o seamă de considerații melancolice și pesimiste asupra declinului cugetării estetice sau gândirii pure.

Nu sunt lucruri pentru prima dată exprimate. Oswald Spengler fixa definitiv multe adevăruri, canalizate astăzi prin popularizări de prost gust și incalificabilă . . . calitate. D. G. Minovici brodează reflecțiile sale foarte interesante, pe canevaua spengleriană. Prin urmare, nu suntem surprinși cu noutatea ideilor, desigur prețioase și mai ales actuale.

Este însă un potrivit pretext, acest articol al d-sale, pentru a susține aci alte adevăruri și dogme.

Se pledează pentru un estetism, care a fost nu de mult timp, la modă. Estetismul acesta a fost îngropat odată cu lumea care l-a găstat și cu timpul consumat. Se pare că există o lege a succesiunii valorilor care face din o perioadă de timp + o formă de viață socială + valorile spirituale, unități organice închise. O epocă apune global, cu tot conținutul său. O lege esențială a vieții, probabil, care se creiază și se scurge sub timp. Durata

este esența existenței, cum o spune maestrul meu Bergson. Spengler consideră culturile drept organisme, cicluri închise. Ideia aceasta, pentru care culturile înglobează mii de ani (cultura chineză, egipteană, arabă, europeană) ar trebui aplicată fiecărei epoci în parte.

Estetismul nu mai poate fi întârziat, sub nici o formă. Istoria stă sub legea ireversibilității cursului ei.

Dece să fie revalorificat — dacă s'ar putea, estetismul? Nu există artă pentru artă! Și nu trebuie să existe. Mă refer în deosebi la creația literară.

Literatura este viață. Oglindă și interpretare a frământărilor vieții, în largă accepțiune a acestui termen. Tot ce se petrece aci — și câte nu se petrec în oceanul fără limite al vieții! — trebuie înțeles, povestit, pătruns. În marea frământărilor sociale sunt atâtea lucruri de sesizat, încât toată literatura lumii nu le poate epuiza. Aceasta este literatura veridică. Acea care se inspiră din realitatea dură a vieții. Numai așa poartă marca autenticității, care o face neperitoare.

În plus, această literatură, este și armă de luptă și emancipare socială. Pentru că literatura este, mai presus de orice, o valoare socială. O funcțiune socială. Nu doar că așa vrea să susțin integrarea ei în planuri cincinale. Acestea sunt bune pentru viața economică și munca socială. Arta, concepută în sfera căruia se ordonează și literatura, se mulează dela sine după formele sociale, după fluidul vieții comunitare. Scriitorul trebuie numai să știe să intuiască faptele, să le despice și să le pătrundă înțelesul.

Literatura aceasta, pe care nu o scrii de dragul artei pentru artă, ci pentru că ai ceva de spus, pentru că simți nevoia unei confesiuni către lume, intră în inima lucrurilor, în sămburele realității, interioare și exterioare.

Pe câtă vreme estetismul plutește la suprafața și periferia vieții. Sclipirile reci ale unui diamant nu-mi spun nimic, pe lângă o infimă fărâmă de viață și durere omenească. Mă înfioară absența de suflu și de sevă pe care o întâlnesc în toate produsele estetismului pur. Viața este duritate. Nu poate intra în tiparele artificiale fixate de esteti.

Ceea ce regretă d. S. M. este un lucru ce nu poate fi regretat. Omenirea și cultura nu pierde nimic prin dizolvarea estetismului. Prin urmare nu declinul gândirii, ci al falselor dogme și idealuri.

Că există și o criză a culturii autentice? Nimeni nu o contestă.

Problema este: din ce cauză? Nu există, după opinia noastră, decât două drumuri de explicație: unul este cel spenglerian, foarte fecund fără îndoială, dar unilateral; altul cel al interpretării dialectice a istoriei, mult mai comprehensiv. Pentru că sunt partizan al acestei idei: orice criză spirituală se grefează pe o criză socială. Fără să vrei, ajungi în apele marxismului.

Dar despre aceasta, dacă vrea d. S. M. putem sta de vorbă pe îndelete.

N. Tatu

Interior

Odaia goală, întristată și masa veche, prăfuită
 Stiloul ruginit, albumul cu scoarța ruptă ngălbenită,
 Divanul care mai păstrează parfumul visurilor tale,
 Fotografia'ndoliată în tâlcul nopților banale;
 Oglinda'n care se reflectă amurgul cu făclii de ceară,
 Val, un pantof rămas în umbră, într'o tristețe solitară;
 Și rujul tău, capotul verde și o batista albăstrue,
 Toate se uită lung la mine și au câte ceva să-mi spue.
 Iar prin aceeași așteptare, o clipă'n altă se destramă
 Ca un adio'n care totuși, o roză galbenă te cheamă.

N. I. Bontas

Kitty

E mică. O poți purta în buzunarul de sus unde ții batista (dar să nu scoți batista pentru că poate, încurcată din neatenție într'ă cută, să o pierzi) ca pe un toc rezervor. Orice comparație în legătură cu ea trebuie să ia proporțiile unei cireșe, după care cu siguranță că ar putea să se ascundă. Eu o compar cu un bibelou, dar în acest caz îi exagerez mărimea.

È ca un bibelou de porțelan, lucrat fin de un chinez. În obraji chinezul a stat mai mult, a rotunjit, a pus și roz în pomeți, apoi s'a urcat în ochi unde penelul a lăsat două urme cafenii. Restul este schițat numai și estompat sumar. Numai ochii stau mari, preciși, cerând atenție și după ei părul revărsându-se în dreapta, în câteva bucle mari, de abanos. Chinezul care a fabricat jucăria, n'a făcut risipă de material. Impresia e de sobru. Nu mult de tot, nici sărăcăcios. Totul e nimerit echilibrat.

Bibeloul stă pe un scaun și e fragil. Dacă deplasează puțin capul, frica să nu se spargă te pleacă subit înainte cu mâinile întinse spre apărare. Și bibeloul abuzează de o mișcare repede și repetată a capului, cu o aruncătură înapoi spre ceafă, a buclelor iredente spre frunte.

Bibeloul e o jucărie cu care nu te poți juca, dar care se joacă în schimb ea cu tine, de minune.

Kitty e mică și se joacă. Se amuză cu tot, de tot. Mai ales cu lucrurile serioase. Inteligența ei, excepțional de vie, se exercită cu ușurință asupra oricărui subiect, din care face un obiect de șarjă și ironie. Și se joacă.

Jocul se poate defini când e făcut de oricine, numai când îl întreprinde Kitty, nu: atunci e un *alt joc*. Fără motive și fără scop ca orice joc, acest *altul* mai are însă calitatea de a înlocui o ocupație serioasă. Și mai ales stăpână și directoarea lui îi atribuie unifică calități de seriozitate. Kitty se vede că e o inteligență paradoxală. De aceea trebuie să se joace.

Kitty anulează inițiativa. O precede și o abate. Sau o produce la inutil printr'o ieșire inteligentă. Niciodată nu aș putea să-i fac o declarație de dragoste: m'ar prinde asupra cuvântului îndepărtându-mă spre alte căi, sau m'ar juca. Și mi s'ar părea că vorbesc din nou cu un bibelou chinezesc, al cărui singur răspuns e un surâs impenetrabil, perpetuu și atrăgător.

O conversație cu Kitty e o capricioasă promenadă prin meandrele fără capăt ale unui interogator judiciar. Sub jocul fetii se ascunde cel mai iscusit judecător de instrucție, a cărui curiozitate niciodată satisfăcută, ce e proba definitivă, ultimă și categorică. Deși abilă tacticiană jocul se revelă evident și prevenit, interlocutorul se retrage într'o prudență excesivă, înțelegând dar nevoind să se supună unei tactici, care vrea să știe totul, fără să mărturisescă nimic.

Kitty vrea să știe prea multe.

Li place să se oprească asupra unei alegorii pe care o desvoltă apoi și o continuă până la epuizare. Crede că sub forma fină a alegoriei te poate prinde mai așor asupra unei mărturisiri și că în efortul căutării de noi alegorii, vei lăsa să se întrevadă proba definitivă. Fiind că Kitty nu e curioasă numai feminin: n'o mulțumește decât parțial să știe. Ea vrea proba ultimă și definitivă, mărturisirea umilită a inculpatului.

Dar peste această inteligență jucăușă și capricioasă, natura a încrustat o fizionomie gravă și autoritară. Pentru a acuza și mai mult paradoxul care stă la baza acestui spirit, natura l-a trecut în carne și a făcut ca acest bibelou să se drapeze într'o mândrie rece și distantă. Pentru cine nu o cunoaște, Kitty reprezintă reflexul britanic al asprimei profesionale și privirea ei se oprește cu seriozitate la mijlocul unui drum de bune intenții. Chiar când conversația decurge pe pantele cele mai simpatice și căldura jocului este mai prietenoasă, ochii Kitty-i se mai împietresc uneori în aceleași ape severe cari te ținuesc de de după bariere. Chiar când râde, Kitty nu râde decât pentru a te asigura de inconsecvența ei constitutivă. Și atunci ca o pauză. După răs bănuiești garda severă a privirii.

Și atunci afli că a uitat ceva necesar bibeloului, chinezul. Surâsul impenetrabil, perpetuu și atrăgător l-a oprit înainte de a ajunge la ochi. Dar poate că e mai bine așa: i-a lăsat stăpânei nenumărate posibilități de răspuns.

Din acest ameste de joc și inteligență, Kitty iese cu o aureolă intelectuală care contrastează cu aspectul de bibelou, dar îi adaugă un farmec înalt. Înalt, pentru ca să nu fie Kitty prea mică.

Și totuși, Kitty e așa de mică, încât statura ei cere mereu poezii.

Octav Șuluțiu

Carnet

Abecedarul nostru — foc păstoresc cu pâlpâiri de cântec și fum de jertfă șerpuitor spre azururile artei, în păduri cu șoapte de legendă, pe creștetele munților înfiorate de tulnic, strânge în juru-i tineri poeți din cetatea ciobanului Bucur arsă de soare și de focul existenței sale tumultuoase. Din năduful înăbușitoarei urbe care nu le arată luna în băi de lapte, nici zilele tolănite în lanuri, doar sburdarea îngerilor negri deasupra turnurilor de fum, duc poezia confrăților în munți să-i întindă ramurile de păduri adieri de umbră și răcoare. Și acum, pelerinul, îmi reiau drumul, poposind un moment în medievalul silențios cu aerul unui burg occidental al Sighișoarei, pentru plăcerea unei noi conversații cu spiritul viori, nereținut și independent al romancierului N. D. Cocea. Ulciorul nostru de cleștar în care n'am înfipt până acum decât maci poate ni-l va umplea cu vin de viață lungă, să-l ducem cu gest de ursitoare pe masa tuturor săracilor pentru cari el însuși a suferit.

George Boldea

Abecedarul s'a mutat, melc cu coaja de trup în spinare, hoinar. A pornit singur pe o rază ce sfredelă munții spre — Cluj. Îl sărută florile și cântăreși nouii înfloresc auzul. Busola lui: bătaia din piept și soarele. E ca un prinț liliac într'o suită de paji tineri în brațe cu lire de argint. Nu vă întrebați de unde vă semnalizează acum cu lămpașele lui de licurici, precum nu v'ați întrebat de unde a venit vara Darnic, din vârful culmilor, el aruncă în urmă de pe buze sărutări în zare. Fluer de fag — abecedar hoinar!...

Am părăsit văile Iancului și Crișul cu apa căruntă, de cât spală ceața de pe aur, și trecând munții mi-am mai întors odată capul înapoi să sorb din urmă zările aburite. Pe drumurile capricioase mi-am găsit sufletul crescut în piatră veche, scris pe cruci înfipte în pieptul stâncilor și însingurat sub buzele cerului. Luminășurile învălmășiau mesteceni. Pe Arieș se deslega snopul soarelui. M'am oprit să-i culeg de pe unde spicele. Acuma ascult râsul apei înfrunzit în cristale. În jurul meu s'adună din dumbravă zânele. Aplecate peste chipul meu sorbit de tremurul undelor, ele îmi pun mâinile pe urmă. Emil Giurgiuca

Adrian Maniu a fost distins cu ramura de laur a nemuritorilor. I-a întins-o, îmbucurat, supremul areopag al spiritualității românești. A fost chemat să ocupe scaunul văduvit la Academie, prin dispariția lui Jean Bart. Numele noului consacrat s'a situat demult, singur și necontestat, în contemporaneitatea noastră literară. „Lângă pământ“, „Drumul spre stele“, „Meșterul“ și „Japânul care făcea aur“, sunt blocuri sudate trainic în piatra din capul unghiului. Arta lor e unică, originală și inimitabilă. Nici vremea, nici oamenii, nu vor mai putea uita icoanele lui zugerăvite cu datină, cu superstiție și cu basm. Cu noi culori, cu noi sunete, cu noi viziuni și pe noi drumuri, Adrian Maniu coboară direct din acelaș izvor al sfintei noastre poezii populare, muză și pernă de căpătâiu tuturor rapsozilor, în care ne recunoaștem trăirea și devenirea..

Teodor Murășanu